

ВИСНОВОК
про наукову новизну,
теоретичне і практичне значення результатів дослідження
Добрянської Наталії Борисівни
на тему: «Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в
Україні в умовах цифровізації»

Дисертація Добрянської Наталії Борисівни на тему: «Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в Україні в умовах цифровізації» підготовлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», виконана на кафедрі фінансових ринків та технологій Державного податкового університету.

За підсумками аналізу результатів виконання здобувачем ступеня освітньо-наукової програми, індивідуального плану, розгляду теоретичних та практичних положень дослідження, а також за підсумками проведення фахового семінару визначено НАСТУПНЕ:

1. Актуальність теми дослідження. Кафедра вважає, що дисертація Добрянської Наталії Борисівни на тему: «Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в Україні в умовах цифровізації» є актуальною, оскільки присвячена дослідженню особливостей фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації як з позицій теоретичного осмислення, так і з позиції прикладної науки і практичного застосування в сучасних умовах. В умовах цифровізації фінансова поведінка набуває ознак її трансформації, з'ясування яких становить передумову оптимізації поведінки домогосподарств в Україні. Разом з тим вагомі напрацювання в цій галузі засвідчують і наявність проблем, невирішеність яких суттєво ускладнює нарощування потенціалу домогосподарств як базису ефективності функціонування і розвитку національної економіки. Подібні невирішеності та недостатня розробленість негативно позначаються на виконанні домогосподарствам їх функціональної ролі. Зазначене визначає теоретико-прикладну необхідність подальшої розробки окресленої проблематики, що обумовило вибір теми та її мети, що полягає в поглибленні теоретичних засад в галузі поведінкових фінансів та обґрунтуванні фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації.

Тема дисертації «Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в Україні в умовах цифровізації» (англійською «Transformation of the financial behavior of households in Ukraine in the conditions of digitalization») була затверджена на засіданні вченої ради від «23» листопада 2021 р., протокол №14. Науковим керівником призначено д.е.н., професора Онишко С.В.

Здобувачем переконливо обґрунтовано нагальність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом її наукового дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань.

Сформульована мета визначила завдання дослідження, які розкриваються у взаємопов'язаних розділах. Дисертаційна робота має логічну структуру, засновується на формуванні теоретичних засад та практичних рекомендацій для оптимізації фінансової поведінки домогосподарств в Україні.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Окремі результати дисертаційної роботи узгоджуються із загальними напрямами наукової діяльності кафедри фінансових ринків та технологій Державного податкового університету. Зокрема держбюджетною темою «Державні запозичення в системі публічних фінансів» (2021-2025 рр.) номер ДР 0121U109588 в частині участі у виконанні її етапу «Державні запозичення на фінансових ринках». де автором досліджено основні тенденції залучення заощаджень домогосподарств в Україні на внутрішньому ринку державних запозичень та окреслено основні напрямки активізації населення до інвестиційних процесів з метою підвищення ефективності функціонування публічних фінансів в умовах війни та у період повоєнного відновлення (Акт впровадження від 26 грудня 2024 р.).

3. Особистий внесок дисертанта. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею. Наукові положення, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, винесені на захист роботи, отримано автором самостійно. Особистий внесок автора у наукових працях, опублікованих у співавторстві, зазначається у списку публікацій здобувача.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Основні результати дослідження, сформульовані аспірантом, висновки і практичні рекомендації є теоретично обґрунтованими і достовірними. Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджена критичним узагальненням положень значного обсягу наукових робіт українських та зарубіжних науковців з тематики дослідження та статистичним аналізом даних.

В процесі дослідження застосовано сукупність загальновизнаних методів наукового пізнання, серед яких: системний, діалектичний; конкретизації та абстрагування, порівняльного і статистичного аналізу.

Це дає підстави констатувати, що достовірність отриманих висновків та обґрунтованість запропонованих пропозицій і рекомендацій визначається правильно обраним методологічним підходом до дослідження, достатнім використанням наукового та статистичного матеріалу.

5. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота Добрянської Н.Б. «Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в Україні в умовах цифровізації» містить результати за рубриками наукової новизни – удосконалено та дістали подальшого розвитку. Серед основних результатів, що характеризують прирощення наукових знань та визначають наукову новизну проведеного дослідження, слід відзначити наступні:

удосконалено:

- підхід до аналізу фінансового стану домогосподарств, у якому, на відміну від існуючих методик, використовуються шкали еквівалентності, що дозволяє відобразити зменшення мінімально необхідних потреб на одного

члена домогосподарства при зміні його розміру та складу, врахувати коефіцієнти нерівномірності розподілу домогосподарств за рівнем матеріального добробуту та розподілити домогосподарства в порядку зростання середньодушових еквівалентних показників доходів на квантилі та за інтервалами доходів;

- методичний підхід до оцінки фінансової поведінки домогосподарств, який, на відміну від інших, базується на поєднанні реальних показників фінансового стану домогосподарств з індексами споживчих настроїв та оцінкою домогосподарствами рівня свого добробуту у конкретних соціально-економічних умовах, що дозволяє виокремити найпоширеніші моделі фінансової поведінки домогосподарств для подальшої їх оптимізації;

- метод оцінки ризиків та переваг використання домогосподарствами продуктів цифрових технологій під час здійснення фінансових операцій, який, на відміну від існуючих, дозволяє виокремити критично важливі переваги цифровізації для подальшого ефективного їх використання домогосподарствами у фінансовій діяльності та знайти шляхи убезпечення домогосподарств від можливих загроз, пов'язаних з процесами цифровізації;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат, в частині формулювання низки понять та введення окремих із них у науковий обіг. Серед них: «домогосподарство», «фінансова поведінка домогосподарств», «цифрова фінансова грамотність», «цифровізоване домогосподарство», «фінансова поведінка цифровізованого домогосподарства», що дають змогу підвищити рівень наукової обґрунтованості проблематики фінансової поведінки домогосподарств і на відміну від традиційних формулювань та підходів дозволяють врахувати стрімкий вплив цифровізації на сучасні реалії існування домогосподарств та всі сфери їхньої діяльності;

- підхід до вибору напрямів оптимізації фінансової поведінки домогосподарств в сучасних умовах через побудову моделі її трансформації, яка дозволяє врахувати вплив факторів, що сприяють або стримують використання домогосподарствами цифрових технологій у фінансовій діяльності;

- адаптація методики бібліометричного та кластерного аналізу досліджень фінансової поведінки домогосподарств за допомогою інструментів програми VOSviewer v.1.6.20 та методу визначення рівня зацікавленості відповідними запитами з використанням сервісу Google Trends, яка дозволяє виявити ключові напрями трансформації фінансової поведінки домогосподарств та можливості впливу на неї з метою оптимізації.

6. Наукове та практичне значення отриманих результатів.

Результати, отримані в ході дослідження, мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Робота містить низку розробок щодо теоретичного, методичного і практичного інструментарію зміцнення і використання потенціалу домогосподарств України за рахунок трансформації їх фінансової поведінки в умовах цифровізації для розбудови національної економіки. Окремі висновки та рекомендації автора використано в практичній діяльності АТ «Ощадбанк» та АТ «Укресімбанк».

7. Повнота опублікованих результатів дисертації. Результати і висновки дисертаційної роботи опубліковано у 13 наукових працях, з яких 5 наукових статей у фахових наукових виданнях України.

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1) Онишко С. В., Добрянська Н. Б. Фінансова поведінка домогосподарств України в умовах військової агресії та її вплив на формування довгострокових трендів післявоєнного розвитку. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2023. №1 (127). с. 112-119. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2023-1-17> (0,5 д.а дисертанту належить 0,3 д.а). Особистий внесок здобувача: з'ясування сутності фінансової поведінки домогосподарств, аналіз динаміки заощаджень у їх доходах та виявлення сучасних тенденцій змін такої поведінки та можливостей підвищення рівня заощаджень крізь призму їх взаємозв'язку та ролі як фінансового джерела повоєнного відновлення.

2) Добрянська Н. Б. Вплив цифровізації на фінансову поведінку домогосподарств в сучасних умовах. *Український економічний часопис*. 2023. №2. с. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-5>

3) Добрянська Н. Б. Цифровізоване домогосподарство як результат цифрових трансформацій в Україні. *Трансформаційна економіка*. 2024. №1(06). с. 5-10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-6-1>

4) Добрянська Н. Б. Фінансова поведінка домогосподарств в розрізі бібліографічного огляду сучасних електронних інформаційних ресурсів. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2024. №2 (86). с. 46-53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2024-86-7>

5) Добрянська Н. Б. Оптимізація фінансової поведінки вітчизняних домогосподарств на внутрішньому ринку державних запозичень України в реаліях сьогодення. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2024. № 2. С. 14–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-5940.2.2024.3>

Наукові праці апробаційного характеру:

6) Добрянська Н. Б. Influence of financial literacy level on the financial behavior of Ukrainian households. *Фінанси, економіка, право vs війна* [Електронне видання] : збірник тез Міжнародного конгресу (м. Ірпінь, 27 квітня 2022 р.). Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. с. 635-638.

7) Добрянська Н. Б. Financial literacy of households in the context of influence on their financial behavior in conditions of post-war reconstruction. *Ukraine of the Future: Challenges, Realities, Strategies*: collection of materials 21st All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference for Student. Irpin. State Tax University, 2022. p. 24-26.

8) Добрянська Н. Б. Фінансова поведінка домогосподарств з погляду інституціональної теорії. *Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, Ірпінь-

Берегово, 27-29 квітня 2023. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. с. 316-318.

9) **Добрянська Н. Б.** Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації. *Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу*: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія, м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2023 р. Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023. с. 411-413.

10) **Добрянська Н. Б.** Цифровізації як драйвер фінансової поведінки домогосподарств. *Економічні, фінансові та правові процеси в умовах цифровізації*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених, м. Ірпінь, 10 листопада 2023. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 145-150.

11) **Добрянська Н. Б.** Вплив цифрових навичок на фінансову поведінку домогосподарств. *Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції* [Електронне видання] : збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 8 грудня 2023 року). Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 224-227.

12) **Добрянська Н. Б.** Цифрові технології як інструмент підтримки фінансової стійкості домогосподарств України в умовах викликів сьогодення. *Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах* [Електронне видання] : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (м. Ірпінь, 22 лютого 2024 року). Ірпінь, 2024. С. 558-560.

13) **Добрянська Н. Б.** Вплив цифровізації на трансформацію фінансової поведінки домогосподарств в Україні. [Електронне видання]: збірник тез доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції» (м. Ірпінь, 22 листопада 2024 року). Ірпінь, 2024. С. 245-248.

Усі публікації відповідають темі дисертації і достатньо повно відображають її зміст. Кафедра вважає, що внесок Наталії Добрянської в опубліковані праці є визначальним.

8. Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та методичні результати наукового дослідження оприлюднено автором на 7 науково-практичних конференціях: «Фінанси, економіка, право vs війна» (м. Ірпінь, 2022 р.), «*Ukraine of the Future: Challenges, Realities, Strategies*». » (м. Ірпінь, 2022 р.), «Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів» (м. Берегово, 2023 р.), «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу» (м. Кам'янець-Подільський, 2023 р.), «Економічні, фінансові та правові процеси в умовах цифровізації» (м. Ірпінь, 2023 р.), «Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції» (м. Ірпінь, 2023 р.), «Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах» (м. Ірпінь, 2024 р.).

Результати дисертації в повному обсязі доповідалися і обговорені на наукових семінарах кафедри фінансових ринків та технологій Державного податкового університету.

9. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність установленим вимогам щодо оформлення. Структура та зміст дисертації відповідають вимогам щодо оформлення цих рукописів згідно Наказу МОН №40 від 12.01.2017 р. Дисертація містить всі необхідні структурні елементи. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінку друкованого тексту. Основний зміст викладено на 205 сторінках тексту, який містить 7 таблиць, 23 рисунки. Робота має 21 додаток, розміщений на 28 сторінках. Список використаних джерел містить 347 найменувань і викладений на 36 сторінках.

Текст дисертаційної роботи викладено грамотною, технічною мовою логічно та послідовно. Структура дисертації, мова та стиль викладення відповідають вимогам щодо оформлення дисертацій доктора філософії. Застосована в роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання.

10. Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота Добрянської Н. Б. повністю відповідає п.12 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р., №44 щодо вимог доброчесності. Вона не містить плагіату, самоплагіату, фальсифікації і фабрикації, відображено результати, отримані особисто, у всіх інших випадках наводяться посилання на співавторів наукових публікацій та відповідні джерела. Дисертаційну роботу було перевірено на академічний плагіат за допомогою ліцензійної програми.

11. Характеристика здобувача та оцінка його роботи у період підготовки дисертації. Добрянська Наталія Борисівна, 1985 року народження, у 2008 році закінчила Національний університет державної податкової служби України за спеціальністю «Фінанси» та отримала диплом магістра з відзнакою. У 2021 році вступила до аспірантури Державного податкового університету на кафедру фінансових ринків та технологій факультету фінансів та цифрових технологій.

За період навчання в аспірантурі Добрянська Н. Б. зарекомендувала себе як відповідальна, працелюбна, добросовісна та сумлінна аспірантка, яка активно займалася науковою роботою, брала участь у численних науково-практичних конференціях, наукових форумах та круглих столах, брала участь у роботі школи фінансової та цифрової грамотності; була слухачем численних гостьових лекцій з тематики власного наукового дослідження. Здобувачка взяла участь у програмі міжнародного онлайн стажування від Європейської ліги професійного розвитку на базі Uniwersytet Ekonomiczny у

м. Кракові, успішне виконання навчальної складової якого підтверджено відповідним сертифікатом.

За підсумками навчання на третьому освітньо-науковому рівні здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії Добрянська Н. Б. успішно оволоділа інтегральними, загальними та фаховими компетентностями, передбаченими освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Під час навчання в аспірантурі Добрянська Н. Б. чітко дотримувалася вимог індивідуального плану виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Згідно з навчальним планом аспіранткою у повному обсязі були освоєні передбачені дисципліни, усі іспити та заліки складені на «відмінно». За результатами навчання та наукових досягнень у 2024 році аспірантка була удостоєна честі бути стипендіатом Кабінету міністрів України.

Загальний висновок. Подана на рецензування дисертаційна робота Наталії Борисівни Добрянської на тему «Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в Україні в умовах цифровізації» є самостійно виконаною, завершеною науковою кваліфікаційною працею, в якій розв'язане конкретне наукове завдання, що полягає у поглибленні теоретичних засад в галузі поведінкових фінансів та обґрунтуванні фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, які мають високий рівень обґрунтованості та практичне значення.

За актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки і розв'язанням проблем, практичним та теоретичним значенням дисертація відповідає вимогам п.3,5-9 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р., № 44, а її автор – Добрянська Наталія Борисівна має всі підстави бути рекомендованою до публічного захисту наукових досягнень у формі публічного захисту дисертації у разовій вченій раді та розглядатися на предмет присудження їй ступеня доктора філософії.

Головуючий на засіданні:

**Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансових
ринків та технологій факультету
фінансів та цифрових технологій
Державного податкового університету**

Олена БЕРЕСЛАВСЬКА

Державний податковий університет	
Підпис	Олена Береславська
засвідчую:	
Ім'я	Начальник відділу кадрів
Піде	(М.О.С.О.)
20.02	березня 2024 р.